

CD-908 DIGITAL

Haukur Tómasson Guðrún's 4th Song

Caput Ensemble / Christian Eggen

Guðrún's Grief

Photo: © Tomas Bertelsen

HAUKUR Tómasson (b. 1960)**Fjórði söngur Guðrúnar (Guðrún's 4th Song)** (1994-96) *(M/s)* **59'29**

[1]	Prologue	Guðrún	1'58
[2]	Sigurður's Journey	3 Norns	1'55
[3]	Brynhildur		3'28
[4]	The Wedding Night	Brynhildur	6'25
[5]	Guðrún's Grief	Guðrún	6'14
[6]	The Messenger	Knéfröður	1'44
[7]	Dreams	Knéfröður, Kostbera, Atli, Atli's sons (Erpur and Eitill)	14'08
[8]	The Trap		2'49
[9]	Högni's Death		3'50
[10]	Gunnar's Death		3'19
[11]	The Feast	Atli, Atli's men	6'32
[12]	Exodus	Guðrún	6'05

Berit Mæland, soprano (Guðrún)

Merete Sveistrup, soprano (Kostbera, norn)

Ulla Kudsk Jensen, mezzo-soprano (Glaumvör, norn)

Isabel Piganiol, mezzo-soprano (Brynhildur)

Rudi Sisseck, bass-baritone (Atli)

Sverrir Guðjónsson, counter-tenor (Knéfröður, norn)

Þórunn A. Kristjánsdóttir, soprano (Erpur)

Herdís A. Jónasdóttir, alto (Eitill)

Fóstbræður Male Choir (Atli's men)

Caput Ensemble conducted by **Christian Eggen**

New Song, Ancient Voices

Guðrún's Fourth Song is inspired by and based on the heroic poems of the old Icelandic *Edda*, from which the entire libretto is derived. Nonetheless, this libretto is a new text in the same way that a collage is a new work of art, because it combines into a single whole related but disparate fragments from independent poems. In effect the composer follows in the footsteps of the *Edda* poets themselves, who with each poem certainly created a new and independent meaning from earlier material. This sense is reinforced by the title of the work, *Guðrún's Fourth Song*, with its direct allusion to the three ancient Lays associated with Guðrún Gjúkadóttir.

The *Edda* poems constitute one of the two main branches of ancient Icelandic poetry; the other is the tradition of court poetry or skaldic verse. In their present form the *Edda* poems are largely preserved in a single manuscript, the Codex Regis dating from around 1270, which is probably a copy of other manuscripts. For a long time it was believed that the collection was written or compiled by the eleventh-century clergyman Sæmundur the Wise, and it was referred to as the *Sæmundar-Edda* by analogy with the *Snorra-Edda*, the prose retelling of ancient myths and legends by Snorri Sturluson. Subsequently, the poetry itself became known as the *Poetic Edda* or *Edda* poems. The poems are diverse in character and doubtless date from different periods in their extant forms. Besides being literary masterpieces, they are also invaluable sources of information about the ancient cosmogony and world of legends.

In terms of subject matter, the *Edda* poems form two distinct groups, although they are merged into a single whole in the Codex Regis. The first part of the manuscript contains mythological poems about the ancient gods of heathendom, opening with two of the best-known poems, *Völuspá* (The Vision) and *Hávamál* (The Sayings of the High One, i.e. Odin). The second part contains heroic legends, depicting mortal characters, although sometimes possessed of supernatural qualities, whose fates are human and often tragic.

The heroic poems of the Codex Regis can be divided into three parallel cycles, according to their subjects. In the central cycle, the protagonists are Sigurður Fáfnisbani (Sigurður the Serpent-slayer); the two women in his life, Brynhildur Buðladóttir and Guðrún Gjúkadóttir; Guðrún's brothers Gunnar and Högni; and Brynhildur's brother Atli (the

historical Attila the Hun). Preceding this great cycle are the 'Lays of Helgi', which are only loosely linked with the others, and in the third section are verses loosely associated with King Jörmundrekur, in which the main characters are Guðrún Gjúkadóttir and her sons.

The overlapping action of the heroic poems is above all an attempt by the compiler or editor of the Codex Regis to organize diverse material originating from the same legendary world, ignore inconsistencies between individual poems and bridge hiatuses in them with prose recensions. Some scholars have suggested that the writer of the manuscript also omitted verses in some places to avoid repetition. Naturally, the writers of *Guðrún's Fourth Song* could take their editing much farther, cut down the verses as they pleased and rearrange them as they saw fit. In the stage version a recited text was used to link the sung fragments from the heroic poems, improvised from their plot to create a consistent story. The recited pieces are not included in the recorded version, so that we follow Guðrún's story in jumps and starts... But this is precisely the effect of the *Edda* poems themselves, whether or not they have come down to us in a corrupt form or this was simply the taste of the people who originally delivered them.

© Jón Hallur Stefánsson 1998

Jón Hallur Stefánsson works on programming at the Cultural Department of the Icelandic National Broadcasting Service. He is also a published poet, translator and literary critic.

Plot Summary

Prologue

Guðrún Gjúkadóttir is a young girl, the daughter of Grimhild and sister of Gunnar, Högni and Guttorm. She recalls her happy youth in the bosom of her family.

Sigurður's Journey

After slaying the serpent Fáfnir and winning its renowned hoard of gold, Sigurður wades the mysterious wall of flame that surrounds and protects the valkyrie Brynhildur. He wins her heart and they are pledged to each other. But Gjúki's sons wait for Sigurður with another fate in mind. He is supposed to marry their sister Guðrún.

Brynhildur

Sigurður has taken an oath of sworn brotherhood with the brothers Gunnar and Högni, and married Guðrún. He then helps Gunnar to win Brynhildur's hand by shape-changing, lending him his own body so that he can pass through the flame.

The Wedding Night

Brynhildur knows that she has been deceived. Ruining her fate, she demands that her husband Gunnar should slay Sigurður, the man she loves, or have him killed. Eventually Gunnar agrees and it is Guttorm, the brother of Gunnar and Högni, who allows himself to be tricked into killing Sigurður.

Guðrún's Grief

The youngest brother, who is not bound by the oath of sworn brotherhood, has slain Sigurður. Having seen her plan fulfilled, Brynhildur takes her own life. Guðrún is crazed with sorrow, accuses her brothers and praises Sigurður in her First Lament. The first episode of her tragic life is over and she departs.

The Messenger

Atli, Brynhildur's brother, blames Gunnar for her death and seeks to avenge her. In the hope of keeping the peace, Grimhild calls Guðrún home and persuades her to marry Atli. Guðrún and Atli have two sons. But Atli is still preoccupied with revenge and he also covets the gold that Gjúki's sons inherited from Sigurður. Atli's messenger, Knéfröður, visits Gunnar and Högni to invite them to Atli's court.

Dreams

The brothers decide to accept the invitation, ignoring the admonitions of their wives. Glaumvör, Gunnar's second wife, and Kostbera, Högni's wife, suffer bad dreams the night before they leave. In this section these dreams are interwoven with Atli's own dreams of the murder of his sons, who in this nightmare vision sing the words they will later repeat to their mother:

Who will her children sacrifice...

The Trap

Despite these evil forebodings, Gunnar and Högni set off. They walk into a trap that their brother-in-law Atli has laid for them. Högni kills the treacherous Knéfröður.

Högni's Death

Atli offers to spare the brothers, lives if they hand over Sigurður's gold. They refuse. Högni is killed first, by having his heart cut from his breast.

Gunnar's Death

Gunnar is thrown into a pit full of poisonous snakes. He tries to lull them to sleep by playing the harp, but in vain, because one of the snakes remains awake and kills him.

The Feast

Atli recalls his troubled dreams, by which time Guðrún has committed her atrocious act to avenge Gunnar and Högni: she has murdered her own sons, made bowls from their skulls and made their father Atli drink mead mixed with the boys' blood from them, and eat their roasted hearts.

Exodus

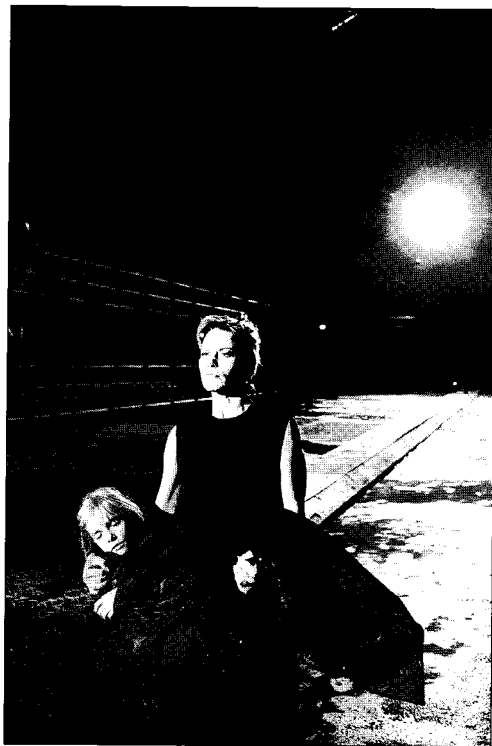
Guðrún recounts the tragic events of her life and mourns her fate. And with good reason, since in the meantime she has lost the daughter she had by Sigurður, and sent her sons by her third husband on a suicidal mission to avenge her half-sister, her daughter Svanhild and Sigurður, although the *Fourth Song* only briefly alludes to this closing episode in the heroine's life.

Haukur Tómasson studied composition in his native city of Reykjavík and then in Cologne, Amsterdam, and at the University of California, San Diego. Among his composition teachers were Þorkell Sigurbjörnsson, Atli Heimir Sveinsson, Ton de Leeuw, Roger Reynolds and Brian Ferneyhough. Besides a large body of chamber music, Tómasson's work includes five orchestral pieces, two concertos and pieces for the theatre. Tómasson has received numerous commissions and his music is widely performed. His composition *Spirall* was nominated for the Nordic Council's Music Prize in 1995 and his orchestral

piece *Strati* won the Icelandic National Broadcasting System Music Prize in 1993. Other prizes include the 1996 Bröste Optimistic Prize and the 1998 Icelandic Music Award for *Guðrúns 4. sang*.

The **Caput Ensemble** was formed in 1987 by a group of enthusiastic young Icelandic musicians with the aim of performing and commissioning new music. Caput consists of some 25 players, most of them resident in Iceland. Since its foundation, Caput has been a strong force in Icelandic cultural life and has also taken an active part in the new music scene in Europe, appearing at major festivals. Caput receives regular support from the Icelandic government and from the city of Reykjavík, but is a fully independent ensemble.

Christian Eggen was born in Norway in 1957 and made his début as a pianist in 1973. He is a composer of symphonic and chamber music and he made his international breakthrough as a conductor at the 1990 ISCM World Music Days in Oslo. He has since appeared at concerts and festivals all over the world. Regarded as one of Scandinavia's leading conductors of contemporary music, he has worked with such eminent composers as Helmuth Lachenmann, Iannis Xenakis, John Cage, James Dillon and Witold Lutosławski. Christian Eggen has played an important rôle in Norwegian music life through his work with Cikada and the Oslo Sinfonietta, both as a conductor and artistic director.

Exodus

Photo: © Tomas Bertelsen

Nýr söngur, fornar raddir

Hetjukvæði *Eddu* eru kveikjan og grunnurinn að *Fjórða söng Guðrúnar* og úr þeim er allur söngtexti verksins fenginn. Samt er sá texti nýr á sama hátt og klippimynd er ný, því í honum eru felld saman í eina heild brot úr sjálfstæðum kvæðum, tengdum en ósamkvæmum. Það má segja að höfundar verksins feti með þessu í fótspor skáldanna sem ortu eddukvæðin, því í hverju kvæði er vissulega verið að skapa nýja og sjálfstæða merkingu úr gömlum efniviði. Undir þennan skilning ýtir heitið *Fjórði söngur Guðrúnar*, sem hefur beina tilvísun til kviðanna þriggja sem við Guðrúnu Gjúkadóttur eru kenndar.

Eddukvæði mynda aðra af tveimur höfuðgreinum fornnoræns kveðskapar á íslensku, hin greinin er dróttkvæðahefðin. Þau eru fyrst og fremst varðveitt í einu handriti, svokallaðri Konungsbók eddukvæða, frá því um 1270, en líklega er hún eftirrit annarra handrita. Lengi vel trúðu menn því að ritari eða safnari þeirrar bókar hefði verið Sæmundur fróði í Odda, og nefndu bókina Sæmundar-Eddu til samræmis við Snorra-Eddu Snorra Sturlusonar. Í framhaldi af því var þessi kveðskapur kallaður eddukvæði. Kvæðin sjálf eru ólík í sér og án efa misgömul í þeim gerðum sem varðveist hafa. Fyrir utan að vera bókmenntalegir dýrgripir eru þau ómetanlegar heimildir um ævafora heimsmynd og sagnaheim.

Efni eddukvæða er af tvennum toga, þótt allt sé fellt saman í eina heild í Konungsbókinni. Fyrri hluti handritsins hefur að geyma goðakvæði um hina fornu guði heiðninnar, fremst standa tvö þekktustu eddukvæðin, *Völuspá* og *Hávamál*. Í seinni hluta ritsins standa hetjuljóðin, persónur þeirra eru dauðlegar manneskjur, stundum gæddar yfirnáttúrulegum eiginleikum en örlög þeirra eru mannleg og oftast harmræn.

Hetjukvæðum Konungsbókar má skipta eftir efni í þrjár samstæðar syrpur. Í miðhlutanum eru kvæði þar sem í aðalhlutverkum eru Sigurður Fáfnisbani, konurnar tvær í lífi hans, Brynhildur Buðladóttir og Guðrún Gjúkadóttir, bræður Guðrúnar: Gunnar og Högni, og Atli bróðir Brynhildar. Á undan þeim mikla báلكi fara Helgakviðurnar svokölluðu, sem tengjast áður nefndum kvæðum ekki nema lauslega; síðast koma kvæði tengd Jörmundreki konungi, þar sem aðalpersónurnar eru Guðrún Gjúkadóttir og synir hennar.

Sameiginleg atburðarás hetjukvæðanna er fyrst og fremst tilraun ritara eða ritstjóra Konungsbókarinnar til að koma skipulagi á margvíslegt efni úr sama sagnaheimi, líta framhjá ósamkvæmni kvæðanna og brúa glöppurnar milli þeirra í lausu máli. Sumir

fræðimenn gera því skóna að hann hafi líka felld burt vísur á sumum stöðum til að forðast endurtekningar. Höfundar *Fjórdða söngs Guðrúnar* gátu vitanlega gengið miklu lengra í sinni ritstýringu, klippt niður kvæði að vild og raðað þeim eftir því sem þeim sýndist. Í sviðsverkinu var leiktexti látinn brúa bilin milli sunginna brota úr hetjukvæðunum, sá texti er frjáltslega spunnin úr efniviði kvæðanna svo útkoman verði saga sem er sjálfri sér samkvæm. Leiknu kaflarnir eru ekki með í þeirri gerð sem hér er hljóðrituð, þannig að við fylgjum sögu Guðrúnar með gloppum eða stökkum. En einmitt þannig eru hetjukvæði Eddu iðulega sjálf, hvort sem það stafar af slæmri varðveislu eða smekk þeirra sem með kvæðin fóru.

© Jón Hallur Stefánsson 1998

Jón Hallur Stefánsson er dagskrárgerðarmaður hjá menningardeild Ríkisútvarpsins. Auk þess hefur hann m.a. fengist við ljóðagerð, þýðingar og bókmenntagagnrýni.

Söguþráðurinn

Prólóg

Guðrún Gjúkadóttir er ung stúlka, dóttir Grímhildar, systir Gunnars, Högna og Guttorms. Hún minnst hamingjusamrar æsku í faðmi fjölskyldunnar.

För Sigurðar

Sigurður hefur unnið á drekanum Fáfni og rænt hann gullinu fræga; síðan hefur hann vaðið hinn dularfulla vafurloga sem umlykur og verndar valkyrjuna Brynhildi. Hann hefur unnið hjarta hennar og þau tilheyra hvort öðru. En synir Gjúka biða Sigurðar með annað í huga. Honum er ætlað að giftast Guðrúnu systur þeirra.

Brynhildur

Sigurður hefur svarið í fóstbræðralag með bræðrunum Gunnari og Högna og kvænst Guðrúnu. Sigurður hjálpar Gunnari að vinna Brynhildi með því að hafa hamskipti við hann, lána honum líkama sinn til að hann komist gegnum vafurlogann.

Brúðkaupsnóttin

Brynhildur veit að hún hefur verið svikin. Hún harmar hlutskipti sitt og heimtar af Gunnari

eginmanni sínum að hann drepri eða láti drepa Sigurð, manninn sem hún elskar. Á endanum fellst Gunnar á þetta og sá sem lætur ginnast til að að myrða Sigurð er Guttormur bróðir Gunnars og Högna.

Fyrra tregróf

Yngsti bróðirinn, óbundinn af fóstbræðralaginu, hefur myrt Sigurð. Eftir að ætlunarverk hennar hefur tekist stytir Brynhildur sér aldur. Guðrún er örvilnuð af sorg, ásakar bræður sína og lofsyngur Sigurð í fyrra tregrófi sínu. Fyrsta hlutanum af hinu hrikalega lífshlaupi hennar er lokið og hún hverfur á braut.

Sendiboðinn

Atli, bróðir Brynhildar, kennir Gunnari um dauða hennar og vill hefna sín. Í von um að halda friðinn kallar Grímhildur Guðrúnu heim og fær hana til að giftast Atla. Þau Guðrún og Atli eignast saman tvo syni. En Atli er enn í hefndarhug og hann hefur líka augastað á gullinu sem Gjúkungar hafa frá Sigurði. Sendiboði Atla Knéfröður kemur til Gunnars og Högna til að bjóða þeim í heimsókn til hirðar Atla.

Draumar

Bræðurnir ákveða að þiggja boðið þrátt fyrir aðvaranir eiginkvenna sinna. Glaumvöru, seinni konu Gunnars og Kostberu, konu Högna, dreymir illa nóttina fyrir brottför þeirra. Saman við þá drauma er í þessum kafla slungið draumförum Atla, sem dreymir fyrir morðinu á sonum sínum, en þeir syngja í þessari martraðarvitrun orð sem þeir eiga eftir að segja við móður sína:

Blót sem vill börnum...

Gildran

Þrátt fyrir illa forboða leggja Gunnar og Högni af stað. Þeir ganga í gildru sem Atli mágur þeirra hefur búið þeim. Högni drepur svikarann Knéfröð.

Dauði Högna

Atli býður bræðrunum líf ef þeir láti af hendi gullið Sigurðarnaut. Þeir hafna því boði. Högni er drepinn fyrst, á þann hátt að hjartað er skorið úr brjóstinu á honum.

Dauði Gunnars

Gunnari er hins vegar varpað í gryfju með eitruðum ormum. Hann reynir að svæfa dýrin með hörpuleik, en það kemur fyrir ekki, ein eiturnaðran vakir og verður honum að bana.

Veislan

Nú rifjar Atli upp slæmar draumfarir sínar, en þá er Guðrún búin að fremja sinn voðalega verknað til að hefna Gunnars og Högna: hún hefur myrt syni sína, búið til drykkjarker úr höfðuðskeljum þeirra, og látið Atla föður þeirra drekka mjöð blandinn blóði drengjanna og eta hjörtu þeirra steikt.

Síðara tregróf

Í lokatregrófi sínu telur Guðrún upp harmsefni lífsins og syrgir hlutskipti sitt. Hún hefur fulla ástæðu til því í millitiðinni hefur hún misst dóttur sína og Sigurðar, og sent eftirlifandi syni sína og þriðja eiginmanns síns í sjálfsmorðsfor til að hefna hálf systur sinnar, Svanhildar dóttur hennar og Sigurðar. Á þetta seinasta æviskeið kvenhetjunnar er rétt tæpt í Fjórða söngnum og því óþarfi að rekja frekar efni þeirra eddukvæða sem um það fjalla.

Haukur Tómasson (Reykjavík 1960) stundaði tónlistarnám í Reykjavík, Köln, Amsterdam og við Kaliforníuháskóla í San Diego. Meðal tónsmíðakennara hans voru Þorkell Sigurbjörnsson, Atli Heimir Sveinsson, Ton de Leeuw, Roger Reynolds og Brian Ferneyhough. Flest verka Hauks eru samin fyrir Caput hópinn en einnig hefur hann samið 5 hljómsveitarverk, 2 einleikskonerta, kórtónlist og tónlistarleikhúsverk. Haukur hefur fengið pantanir frá Sinfóníuhljómsveit Íslands, tónlistarhátíðinni *Haustið í Varsjá*, Blásarakvintett Reykjavíkur, Sumartónleikum í Skálholti, Gogmagogs, STEFi, Listahátíð í Reykjavík og Háskólaórnum. Fyrir verkið *Spiral* var höfundurinn tilnefndur til tónlistarverðlauna Norðurlandaráðs 1996. Hljómsveitarverkið *Sirati* sigraði í Tónvakanum, tónskáldakeppni ríkisútvarpsins 1993. Haukur hlaut bjartsýnisverðlaun Bróstes 1996, Menningarverðlaun DV fyrir tónlist 1998 og Íslensku tónlistarverðlaunin 1998 fyrir *Fjórða söng Guðrúnar*.

Caput var stofnað árið 1987 af ungum og kappsfullum tónlistarmönnum. Ásetningur Caput hefur frá öndverðu verið að flytja nýja tónlist og hvetja til nýsköpunar á tónlistarsviði. Meðlimir Caput eru u.þ.b. 25 og koma úr hinum ýmsu geirum tónlistar, flestir eru búsettir á Íslandi en nokkrir búa og starfa í Evrópu. Frá upphafi hefur Caput gegnt mikilvægu hlutverki í íslensku menningarlífi en einnig tekið virkan þátt í tónlistarlífi meginlands Evrópu, ferðast víða um lönd, komið fram á virtum tónlistarhátíðum s.s. Gulbenkian hátíðinni í Lissabon 1997. Caput var tilnefnt til Tónlistarverðlauna Norðurlandaráðs 1997.

Christian Eggen fæddist í Noregi árið 1957 og kom fyrst fram sem píanóleikari árið 1973. Hann hefur samið tónverk fyrir símfóníuhljómsveit og kammerhópa en vakti fyrst alþjóðlega athygli fyrir hljómsveitarstjórn árið 1990 er hann kom fram á Alþjóðlegum tónlistardögum ISCM, í Ósló. Síðan þá hefur hann stjórnað hljómsveitum um allan heim og er nú talinn meðal færustu hljómsveitarstjóra í Skandinavíu. Hann hefur unnið með fjölda þekktra tónskálda, svo sem; Helmut Lachenmann, Iannis Xenakis, John Cage, James Dillon, og Witold Lutoslawski. Christian Eggen hefur verið atkvæðamikill í norsku tónlistarlífi bæði sem píanóleikari, tónskáld, hljómsveitastjóri og listrænn stjórnandi hópa eins og Cikada og Ósló Símfóníettu.

Brynhildur

Photo: © Tomas Bertelsen

Neuer Gesang, alte Stimmen

Guðrúns 4. Gesang wurde durch die heroischen Dichtungen der altisländischen *Edda* inspiriert, auf welchen das ganze Libretto basiert. Trotzdem ist dieses Libretto ein neuer Text, auf dieselbe Art wie eine Collage, die deswegen ein neues Kunstwerk ist, weil sie in einer einzigen Einheit verwandte aber disparate Fragmente unabhängiger Gedichte kombiniert. Der Komponist tritt in der Tat in die Fußstapfen der Eddadichter selbst, die mit jeder Dichtung gewiß aus früherem Material einen neuen, unabhängigen Sinn schufen. Dies wird durch den Werktitel *Guðrúns 4. Gesang* noch verstärkt, der sich direkt auf die drei alten, mit Guðrún Gjúkadóttir verbundenen Lieder bezieht.

Die Eddadichtungen sind einer der beiden Hauptzweige der altisländischen Poesie; der andere ist die Tradition der Hofpoesie oder des skaldischen Verses. In ihrer heutigen Form liegen die Eddadichtungen im Prinzip als ein einziges Manuskript vor, der Codex Regis aus der Zeit um 1270, der vermutlich eine Kopie anderer Manuskripte ist. Lange glaubte man, die Sammlung sei im 11. Jahrhundert vom Priester Sæmundur dem Weisen geschrieben oder zusammengestellt worden, und in Analogie mit der *Snorre-Edda* wurde sie als *Sæmundar-Edda* bezeichnet, eine Wiedererzählung in Prosa von alten Mythen und Legenden von Snorri Sturluson. Später wurde die Poesie als *Poetische Edda* oder *Eddadichtungen* bekannt. Die Dichtungen sind unterschiedlichen Charakters und stammen zweifelsohne aus verschiedenen Perioden. Sie sind nicht nur literarische Meisterwerke, sondern auch als Quellen für Information über die alte Kosmogonie und Legendenwelt von unschätzbarem Wert.

Was den Inhalt betrifft, bilden die Eddadichtungen zwei deutliche Gruppen, obwohl sie im Codex Regis zu einer einzigen Einheit verschmelzen. Der erste Teil des Manuskripts enthält mythologische Dichtungen über die alten heidnischen Götter, beginnend mit zwei der bekanntesten Dichtungen, *Völuspá* (Die Vision) und *Hávamál* (Die Sprüche des Hohen, d.h. Odin). Der zweite Teil enthält heroische Legenden und schildert sterbliche Wesen, die allerdings manchmal übernatürliche Eigenschaften haben, und deren Schicksale menschlich und häufig tragisch sind.

Die heroischen Dichtungen im Codex Regis können in drei parallele Zyklen unterteilt werden, dem Inhalt entsprechend. Im mittleren Zyklus sind die Protagonisten Sigurður

Fáfnisbani (Sigurður, der Schlangentöter), die zwei Frauen in seinem Leben, Brynhildur Búðladóttir und Guðrún Gjúkadóttir, Guðrúns Brüder Gunnar und Högni, und Brynhildurs Bruder Atli (der historische Hunnenkönig Attila). Vor diesem großen Zyklus finden wir die „Helgis Lieder“, die mit den anderen nur in loser Verbindung stehen, und im dritten Teil gibt es Verse, die mit König Jörmundrekur lose verbunden sind, in welchen Guðrún Gjúkadóttir und ihre Söhne die Hauptpersonen sind.

Die sich überschneidende Handlung der heroischen Dichtungen ist vor allem ein Versuch des Zusammenstellers des Codex Regis, unterschiedliches Material aus derselben Legendenwelt zu organisieren, Widersprüchlichkeiten zwischen einzelnen Gedichten zu übersehen, und Lücken durch Prosenabschnitte zu überbrücken. Manche Wissenschaftler meinten, der Schreiber des Manuskripts habe auch stellenweise Verse weggelassen, um Wiederholungen zu vermeiden. Die Schreiber von *Guðrúns 4. Gesang* konnten natürlich die Einrichtungsarbeit noch weiter treiben; sie konnten die Verse nach Belieben kürzen und sie so arrangieren, wie sie es wollten. In der Bühnensfassung wurden die gesungenen Fragmente der heroischen Poeme durch einen rezitierten Text verbunden, der aus der Handlung improvisiert wurde, um eine zusammenhängende Geschichte zu schaffen. Die Rezitation wurde bei der CD-Aufnahme gestrichen, so daß wir Guðrúns Geschichte mit Sprüngen erleben... Dies ist aber genau die Wirkung der Eddadichtungen selbst, ob sie uns nun in einer entstellten Form überliefert wurden, oder ob es ganz einfach der Geschmack jener Menschen war, die sie ursprünglich fertigten.

© Jón Hallur Stefánsson 1998

Inhalt

Prolog

Guðrún Gjúkadóttir ist ein junges Mädchen, Tochter von Grimhild und Schwester von Gunnar, Högni und Guttorm. Im Schoße ihrer Familie erinnert sie sich an ihre glückliche Jugend.

Sigurðurs Reise

Nachdem er die Schlange Fáfnir erschlagen und ihren berühmten Goldschatz gewonnen hatte, schreitet Sigurður durch die mystische Flammenwand, die die Walküre Brynhildur umgibt und schützt. Er gewinnt ihr Herz, und sie schwören sich Treue. Gjúkis Söhne erwarten aber Sigurður in anderen Gedanken. Es wird erwartet, daß er ihre Schwester Guðrún heiratet.

Brynhildur

Sigurður hat mit den Brüdern Gunnar und Högni Bruderschaft geschworen und Guðrún geheiratet. Er hilft dann Gunnar, Brynhildurs Hand zu gewinnen, indem er ihm seinen eigenen Körper leiht, damit Gunnar durch die Flammen dringen kann.

Die Hochzeitsnacht

Brynhildur weiß, daß sie getäuscht worden ist. Sie verwünscht ihr Schicksal und verlangt, daß ihr Gatte Gunnar Sigurður, den Mann, den sie liebt, erschlagen oder töten lassen soll. Schließlich willigt Gunnar ein, und es ist Guttorm, der Bruder von Gunnar und Högni, der dazu überlistet wird, Sigurður zu töten.

Guðrúns Trauer

Der jüngste Bruder, der nicht durch den Eid der geschworenen Bruderschaft gebunden ist, hat Sigurður erschlagen. Nachdem ihr Plan erfüllt worden ist, nimmt sich Brynhildur das Leben. Guðrún, wahnsinnig vor Gram, klagt ihre Brüder an und rühmt Sigurður in ihrem ersten Klagegesang. Die erste Episode ihres tragischen Lebens ist vorbei, und sie geht weg.

Der Bote

Brynhildurs Bruder Atli wirft Gunnar ihren Tod vor und will sie rächen. In der Hoffnung, den Frieden aufrechtzuerhalten, ruft Grimhild Guðrún nach Hause und überredet sie, Atli zu heiraten. Guðrún und Atli bekommen zwei Söhne. Aber Atli denkt nach wie vor an die Rache, und er begehrt auch das Gold, das Gjúkis Söhne von Sigurður erbten. Atlis Bote Knéfröður besucht Gunnar und Högni, um sie zu Atlis Hof einzuladen.

Träume

Die Brüder beschließen, die Einladung anzunehmen, ohne auf die Ermahnungen ihrer Frauen zu hören. Glaumvör, Gunnars zweite Frau, und Kostbera, Högnis Frau, haben Alp-

träume in der Nacht bevor sie losziehen. In diesem Teil vermengen sich die Träume mit Atlis eigenen Träumen von der Ermordung seiner Söhne, die in diesem Alptraum die Worte singen, die sie später ihrer Mutter wiederholen werden:

Wer wird ihre Kinder opfern...

Die Falle

Trotz dieser bösen Vorahnungen begeben sich Gunnar und Högni auf den Weg. Sie gehen in eine Falle, die ihnen ihr Schwager Atli gesetzt hat. Högni tötet den verräterischen Knéfröður.

Högnis Tod

Atli bietet an, den Brüdern das Leben zu schenken, wenn sie ihm Sigurðurs Gold geben. Sie weigern sich. Högni wird als Erster getötet, indem ihm das Herz aus der Brust geschnitten wird.

Gunnars Tod

Gunnar wird in eine Grube voller Giftschlangen geworfen. Er versucht, sie durch sein Harfenspiel einzuschläfern, aber vergeblich: eine der Schlangen bleibt wach und tötet ihn.

Das Fest

Atli erinnert sich an seine bösen Träume, während Guðrún eine schreckliche Tat vollbracht hat, um Gunnar und Högni zu rächen: sie hat ihre eigenen Söhne ermordet, aus ihren Schädeln Trinkgefäße gemacht, woraus sie deren Vater Atli Met trinken ließ, mit dem Blut der Jungen gemischt, dazu ihre gebratenen Herzen essend.

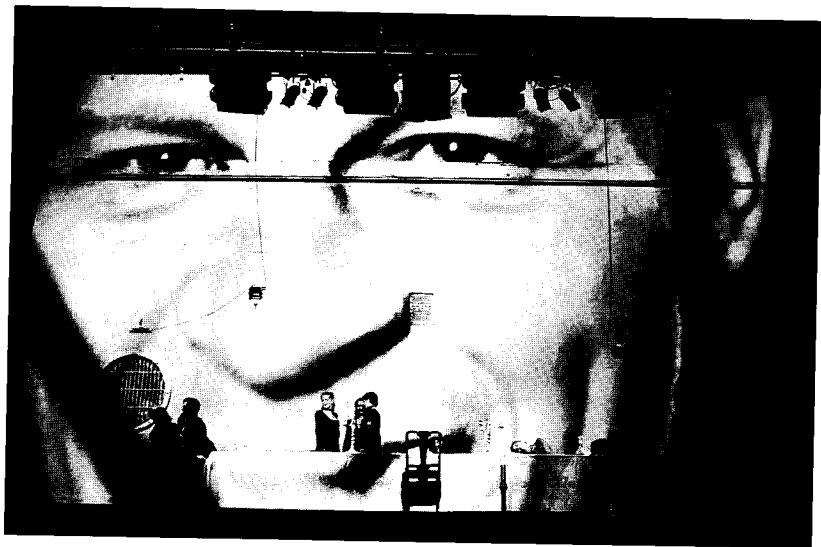
Exodus

Guðrún erzählt die tragischen Ereignisse ihres Lebens und beklagt ihr Schicksal – mit gutem Grunde, denn inzwischen hat sie die Tochter verloren, die sie von Sigurður hatte. Sie schickte auch die Söhne ihres dritten Gatten auf einen Selbstmordauftrag, um ihre Halbschwester, ihre Tochter Svanhild und Sigurður zu rächen, aber der vierte Gesang macht nur eine kurze Anspielung auf diese letzte Episode aus dem Leben der Heldenin.

Haukur Tómasson studierte Komposition in seiner Heimatstadt Reykjavík, dann in Köln, Amsterdam, und an der University of California in San Diego. Zu seinen Kompositionslehrern gehörte Þorkell Sigurbjörnsson, Atli Heimir Sveinsson, Ton de Leeuw, Roger Reynolds und Brian Ferneyhough. Neben zahlreichen Kammermusikwerken umfaßt sein Schaffen fünf Orchesterstücke, zwei Konzerte und Theaterstücke. Haukur Tómasson erhielt viele Aufträge, und seine Musik wird vielerorts aufgeführt. Seine Komposition *Spirall* wurde 1995 für den Musikpreis des Nordischen Rates nominiert, und sein Orchesterstück *Strati* erhielt 1993 den Musikpreis des Isländischen Rundfunks. Weitere Preise waren der Bröste Optimistic Prize 1996 und der Isländische Musikpreis 1998 für *Guðrúns 4. Gesang*.

Das **Ensemble Caput** wurde 1987 von einer Schar begeisterter junger isländischer Musiker gegründet, mit dem Zweck, neue Musik aufzuführen und in Auftrag zu geben. Caput besteht aus etwa 25 Spielern, von denen die meisten in Island leben. Seit seiner Gründung ist Caput eine bedeutende Kraft im isländischen Kulturleben, und es beteiligte sich auch aktiv an der Szene der neuen Musik in Europa, indem es bei wichtigen Festivals erschien. Caput wird von der isländischen Regierung und der Stadt Reykjavík regelmäßig gefördert, ist aber ein völlig unabhängiges Ensemble.

Christian Eggen wurde 1957 in Norwegen geboren und debütierte 1973 als Pianist. Er ist Komponist von symphonischer Musik und Kammermusik; sein internationaler Durchbruch als Dirigent erfolgte bei den Weltmusiktagen der IGNM 1990 in Oslo. Seither erschien er bei Konzerten und Festivals in aller Welt. Als einer der führenden skandinavischen Dirigenten zeitgenössischer Musik angesehen arbeitete er mit eminenten Komponisten, wie Helmuth Lachenmann, Iannis Xenakis, John Cage, James Dillon und Witold Lutosławski. Christian Eggen spielt eine wichtige Rolle im norwegischen Musikleben durch seine Arbeit mit Cikada und der Oslo Sinfonietta, als Dirigent, aber auch als künstlerischer Leiter.

Dreams

Photo: © Tomas Bertelsen

Chant nouveau, voix anciennes

Le quatrième chant de *Guðrún* s'inspire des poèmes héroïques de l'*Edda* de la vieille Islande de laquelle le livret est tiré. Quoi qu'il en soit, ce livret est un nouveau texte de la même façon qu'un collage est une nouvelle œuvre d'art parce qu'il combine en un seul tout relié mais disparate des fragments de poèmes indépendants. En fait, le compositeur marche sur les traces des poètes mêmes de l'*Edda*, poètes qui, avec chaque poème, créaient assurément une signification nouvelle et indépendante du matériel précédent. Ce sens est renforcé par le titre de l'œuvre, le *Quatrième chant de Guðrún*, avec son allusion directe aux trois anciens lais associés à Guðrún Gjúkadóttir.

Les poèmes de l'*Edda* constituent l'une des deux branches principales de l'ancienne poésie islandaise; l'autre est la tradition de la poésie de cour ou de vers des scaldes. Dans leur forme présente, les poèmes de l'*Edda* sont largement préservés dans un seul manuscrit, le Codex Regis datant d'environ 1270, qui est probablement une copie d'autres manuscrits. On a cru pendant longtemps que la collection était écrite ou compilée par le prêtre du 11e siècle Sæmundur le Sage et on en parle comme de l'*Edda de Sæmundur* par analogie à l'*Edda de Snorra*, la prose racontant des anciens mythes et légendes de Snorri Sturluson. Par la suite, la poésie elle-même devint connue comme l'*Edda poétique* ou les poèmes d'*Edda*. Les poèmes sont de caractères variés et il ne fait pas de doute qu'ils datent de périodes différentes dans leurs formes existantes. En plus d'être des chefs-d'œuvre littéraires, ils sont aussi d'incalculables sources d'information sur l'ancienne cosmogonie et le monde des légendes.

En termes de sujet, les poèmes de l'*Edda* forment deux groupes distincts quoiqu'ils fassent un tout dans le Codex Regis. La première partie du manuscrit contient des poèmes mythologiques sur les anciens dieux païens, commençant par deux des poèmes les mieux connus, *Völuspá* (La vision) et *Hávamál* (Les dires de l'Élevé, c'est-à-dire d'Odin). La seconde partie renferme des légendes héroïques décrivant des personnages mortels mais qui possèdent parfois des qualités surnaturelles, dont le destin est humain et souvent tragique.

Les poèmes héroïques du Codex Regis peuvent être divisés en trois cycles parallèles, selon leurs sujets. Dans le cycle central, les protagonistes sont Sigurður Fáfnisbani (Sigurður le tueur de serpents); les deux femmes dans sa vie, Brynhildur Buðladóttir et Guðrún

Gjúkadóttir; les frères de Guðrún, Gunnar et Högni; et le frère de Brynhildur, Atli (l'historique Attila le Hun). Les "Lais de Helgi" précèdent ce grand cycle; ils ne sont que lâchement reliés l'un à l'autre et, dans la troisième section, les versets sont vaguement associés au Roi Jörmundrekur dans lequel les personnages principaux sont Guðrún Gjúkadóttir et ses fils.

L'action entrelacée des poèmes héroïques est par-dessus tout une tentative du compilateur ou de l'éditeur du Codex Regis d'organiser le matériel divers provenant du même monde légendaire, d'ignorer les inconséquences entre les poèmes individuels et d'établir un contact entre les hiatus en eux avec des liens en prose. Certains spécialistes ont suggéré que l'écrivain du manuscrit ait aussi omis des versets à certains endroits afin d'éviter la répétition. Les écrivains du *Quatrième chant de Guðrún* ont naturellement pu pousser beaucoup plus leur édition, réduire des versets à leur gré et les réarranger à leur goût. Dans la version de scène, un texte récité était utilisé pour relier les fragments chantés des poèmes héroïques, improvisés à partir de leur intrigue pour créer une histoire qui se tienne. Les pièces récitées ne sont pas incluses dans la version enregistrée; nous suivons ainsi l'histoire de Guðrún par tronçons... Mais c'est exactement l'effet des poèmes mêmes de l'*Edda*, qu'ils nous soient parvenus dans une forme corrompue ou non, qu'ils aient ainsi été au goût du peuple qui nous les ont livrés.

© Jón Hallur Stefánsson 1998

L'intrigue

Prologue

Guðrún Gjúkadóttir est une jeune fille, fille de Grimhild et sœur de Gunnar, Högni et Guttorm. Elle se rappelle son heureuse jeunesse au sein de sa famille.

Le voyage de Sigurður

Après avoir tué le serpent Fáfnir et avoir gagné son célèbre trésor d'or, Sigurður traverse le mystérieux mur de flammes qui entoure et protège la valkyrie Brynhildur. Il gagne son cœur et ils se fiancent. Mais les fils de Gjúki attendent Sigurður avec d'autres projets en

tête. Il est supposé épouser leur sœur Guðrún.

Brynhildur

Sigurður a juré un serment de fraternité avec les frères Gunnar et Högni et il a épousé Guðrún. Il aide ensuite Gunnar à gagner la main de Brynhildur en lui prêtant son propre corps pour qu'il puisse traverser le mur de flammes.

La nuit de noces

Brynhildur sait qu'elle a été trompée. Regrettant son sort, elle demande que son mari Gunnar tue Sigurður, l'homme qu'elle aime, ou qu'il le fasse tuer. Gunnar finit par accepter et c'est Guttorm, le frère de Gunnar et de Högni, qui se laisse duper à tuer Sigurður.

Le chagrin de Guðrún

Le plus jeune frère, qui n'est pas lié par un serment de fraternité, a tué Sigurður. Ayant vu son projet se réaliser, Brynhildur se suicide. Folle de chagrin, Guðrún accuse ses frères et fait l'éloge de Sigurður dans sa première lamentation. Le premier épisode de sa vie tragique est terminé et elle part.

Le messager

Atli, le frère de Brynhildur, blâme Gunnar pour la mort de celle-ci et il cherche à la venger. Dans l'espoir de conserver la paix, Grimhild rappelle Guðrún à la maison et la persuade d'épouser Atli. Guðrún et Atli ont deux fils. Mais Atli est encore poussé par le désir de vengeance et il convoite aussi l'or que les fils de Gjúki ont hérité de Sigurður. Le messager d'Atli, Knéfröður, visite Gunnar et Högni et les invite à la cour d'Atli.

Les rêves

Les frères décident d'accepter l'invitation, ignorant les avertissements de leurs femmes. Glaumvör, la seconde femme de Gunnar, et Kostbera, la femme de Högni, font des cauchemars la nuit précédant leur départ. Dans cette section, ces rêves sont entrecoupés des propres rêves d'Atli sur le meurtre de ses fils qui, dans cette vision cauchemardesque, chantent les mots qu'ils répéteront ensuite à leur mère:

Qui sacrifiera ses enfants...

Le piège

Malgré ces mauvais pressentiments, Gunnar et Högni se mettent en route. Ils tombent dans un piège dressé pour eux par leur beau-frère Atli. Högni tue le traître Knéfröður.

La mort de Högni

Atli propose d'épargner la vie des frères s'ils lui remettent l'or de Sigurður. Ils refusent. Högni est tué en premier: son cœur lui est arraché de la poitrine.

La mort de Gunnar

Gunnar est jeté dans un trou rempli de serpents vénéneux. Il essaie de les endormir en jouant de la harpe mais en vain parce qu'un des serpents reste éveillé et le tue.

La fête

Atli se rappelle ses rêves agités, quand Guðrún a commis une atrocité pour venger Gunnar et Högni: elle a assassiné ses propres fils, fait des bols de leur crâne et laissé leur père Atli en boire de l'hydromel mêlé au sang des garçons et manger leur cœur rôti.

Exode

Guðrún raconte les événements tragiques de sa vie et pleure son destin. Et avec raison puisqu'entretemps, elle a perdu la fille qu'elle avait eue de Sigurður et elle a envoyé ses fils de son troisième mari dans une mission suicidaire pour venger sa demi-sœur, sa fille Svanhild et Sigurður, quoique le *quatrième chant* ne fasse que brièvement allusion à cet épisode terminal dans la vie de l'héroïne.

Haukur Tómasson a étudié la composition dans sa ville natale de Reykjavík puis à Cologne, Amsterdam et à l'Université de Californie à San Diego. Parmi ses professeurs de composition se trouvent Þorkell Sigurbjörnsson, Atli Heimir Sveinsson, Ton de Leeuw, Roger Reynolds et Brian Ferneyhough. En plus d'un grand corpus de musique de chambre, l'œuvre de Tómasson inclut 5 pièces orchestrales, deux concertos et des pièces pour le théâtre. Tómasson a reçu de nombreuses commandes et sa musique est jouée un peu partout. Sa composition *Spirall* fut mise en nomination pour le Prix du Conseil Nordique de Musique en 1995 et sa pièce orchestrale *Strati* gagna le Prix de Musique du Système de

Télédiffusion Nationale Islandaise en 1993. D'autres prix incluent le prix Optimiste Bröste en 1996 et le Prix de Musique Islandaise pour le *Quatrième chant de Guðrún* en 1998.

L'ensemble Caput fut formé en 1987 par un groupe enthousiaste de jeunes musiciens islandais dans le but d'exécuter et de commander de la musique nouvelle. Caput consiste en 25 musiciens, la plupart résidant en Islande. Depuis sa fondation, Caput a été une grande force dans la vie culturelle islandaise et a aussi tenu un rôle actif sur la scène de la musique nouvelle en Europe en participant à des festivals majeurs. Caput reçoit régulièrement des subsides du gouvernement islandais et de la ville de Reykjavík mais c'est un ensemble entièrement indépendant.

Christian Eggen est né en Norvège en 1957 et il a fait ses débuts de pianiste en 1973. Il compose de la musique symphonique et de chambre et il a percé sur la scène internationale comme chef d'orchestre aux Jours Internationaux de Musique de la SICM à Oslo en 1990. Il s'est depuis produit lors de concerts et de festivals partout au monde. Considéré comme l'un des plus importants chefs d'orchestre de musique contemporaine de la Scandinavie, il a travaillé avec des compositeurs éminents tels que Helmuth Lachenmann, Iannis Xenakis, John Cage, James Dillon et Witold Lutosławski. Christian Eggen a joué un rôle important dans la vie musicale norvégienne grâce à son travail avec Cikada et la Sinfonietta d'Oslo, tant comme chef d'orchestre que comme directeur artistique.

Fjórði söngur Guðrúnar (Guðrún's 4th Song)

1 Prólóg

Guðrún:

Mær var eg meyja,
móðir mig fæddi,
þjört í buri.
unna eg vel bræðrum.
Unz mig Gjuki
gulli reifði,
gulli reifði,
gaf Sigurði.

2 För Sigurðar

Nornir/Agður:

Þitt þú, Sigurður,
bauga rauða,
era konunglegt
kviða mörgu.
Mey veit eg eina
miklu fegursta,
gulli gædda
ef þú geta mættir.

Liggja til Gjuka
grænar brautir,
fram vísa sköp
fölkliðöndum.
Þar hefir dýr konungur
dóttur alna.
Þá muntu, Sigurður,
mundi kaupa.

4 Brúðkaupsnóttin 4 The Wedding Night

Brynhildur:

Orð mæltag nú,
iðrumk eftir þess;
kvon er hans Guðrún,

1 Prologue

Guðrún:

Me, fairest of maids,
my mother reared;
in bower, happy,
my brothers I loved,
till that Gjuki
with gold me dowered,
with gold me dowered
and gave me to Sigurður.

2 Sigurður's Journey

3 Norns (offstage):

Gather now, Sigurður,
the golden rings –
to flinch in fear
befits not a king;
a maiden I know,
of many most fair,
in golden weeds;
a wife for thee.

Green are the paths
to Gjuki's hall –
fate doth further
the fearless man;
that folk-king hath
a fair daughter;
with the gold, Sigurður,
mayst thou gain her hand.

Brynhildur:

In wrath spoke I;
I shall rue it after –
his wife is Guðrún.

en eg Gunnars;
ljótar nornir
sköpu oss langa þrá.

Vön geng eg vilja,
vers og beggia,
verð eg mig gæla
af grimmum hug.

Þú skalt, Gunnar,
gerst um láta
minu landi
og mér sjálfri;
mun eg una aldrei
með öðlingi.

Mun eg aftur fara
þar er eg áðan vark,
með nábornum
niðjum mínum;
þar mun eg sitja
og sofa lífi,
nema þú Sigurð
svelta látir
og jöfur öðrum
aðri verðir.

5 Fyrra tregróf

Guðrún:

Sakna eg í sessi
og í seingu
míns málvinar,
valda megir Gjuka;
valda megir Gjuka
mínu hölvi
og systur sinnar
sárum gráti.

Svo var Sigurður
of sonum Gjuka;
sem væri grænn laukur
úr grasi vaxinn
eða hjórtur hábeinn
um hvössum dýrum

and Gunnar's I.
The loathly norns
our longing caused.

I have nor husband
nor happiness,
must seek my glee
in grim revenge.

Shalt, Gunnar, forego
altogether
my demesnes
and me also;
thy love I list not,
liege, to have ever.

Will I fare thither
where before I was,
to my near kindred,
my kinsmen dear –
there dully dwell,
and dream through life –
but thou do to death
Guðrún's darling,
and greates grow,
Gunnar, of all.

5 Guðrún's Grief

Guðrún:

At board I miss,
and in bed also,
my bosom's friend.
'Tis my brothers' guilt –
'tis my brothers' guilt
that this grief I bear –
their own sister –
and sore tears weep.

Was my Sigurður
'mongst the sons of Gjuki
like the garlic grown
the grass above,
or the high-legged hart
the hinds among.

eða gull glóðrautt
af gráu silfri.

or glow-red gold
amidst grey silver.

[6] Sendiboðinn

Knefröður:

Atli sendi
ár til Gunnars
kunnan segg að riða.
Knefröður var sá heiltinn.
Að görðum kom hann Gjúka
og að Gunnars höllu,
bekkjum aringreyfum
og að björn svásum.

Atli mig hingað sendi
riða erindi,
mar inum mælgreypa.
Myrkvíð inn ökunna.
að biðja þú, Gunnar.
að ið á bekk kæmið,
með hjálmum aringreyfum.
að sækja heim Atla.

Skjöldu kneguð þar velja
og skafna aska.
hjálma gullróðna
og Húna mengi,
silfurgyllt söðulklæði,
serki valrauða,
dagar darraða,
drösla mælgreypa.

Völi lézt ykkur og mundu gefa
viðrar Gnitahéiðar
af geiri gjallanda
og gylltum stöfnum,
stórar meiðmar
og staðir Danpar,
hris það ið mæra,
er menn Myrkvíð kalla.

[6] The Messenger

Knefröður:

Of yore sent Atli
on errand to Gunnar
a cunning king's man –
Knefröður was he hight;
to Gjúki's court came he,
and to Gunnar's hear hall,
to the benches beath-girding,
to the beer of welcome.

Atli hath sent me
his errand to ride.
on charger bit-champing,
through cheerless Myrkvíð,
to bid you, Gunnar,
that to his benches ye come,
with helmets ringe-dight.
to the halls of Atli.

Shields may ye choose there,
spearshafts of ash tree,
eke helmets gold-burnished,
sword blades full many,
silver-gilt saddle cloths,
Welsh sarks gory red,
darts and barbed spears,
and bit-champing steeds.

He will give you the gold
of Gnit Heath vast,
will give shrilling shafts
and ship-prows gilded –
much that is hoarded and hidden,
eke the halls of Danp,
and the mighty forest
which is Myrkvíð hight.

[7] Draumar

Kostbera:

Heiman gerist þú, Högni,
hyggðu að ráðum,
fár er fullrýnin,
fár þú í sinn annað;
Réd eg þær rúnar,
er reist þín systir
björt hefir þér eigi
boðði í sinn þetta.

Eitt eg mest undrumk
mákat eg enn hyggja
hvað þá varð vitri
er skyldi villt rista;
þvi að svo var á vísað
væri
bani ykkar beggja,
ef ið bráða kæmið;
vant er stafs vífi
eða valda aðrir.

Kostbera:

Dreymdi mig, Högni.
dyljum það eigi:
ganga mun ykkur andæris,
eða eila hræðumk.

Glaumvör:

Gervan hugða eg þér gálga,
gengir þú að hanga.
æti þig ormar
yrða eg þig kvikvan,
gerðist rök ragna;
ráð þú, hvað það væri.

Knefröður:

Atli mig hingað sendi
riða erindi,
mar inum mælgreypa,
Myrkvíð inn ökunna,
að biðja þú, Gunnar,
að ið á bekk kæmið,

[7] Dreams

Kostbera:

From hence would'st. Högni,
but heed thou my counsel –
but few are rune-wise –
fare thou some other time!
The rune signs I have guessed now
graven by thy sister;
has the white-browed one
not bidden thee to her.

At one thing I wonder,
nor can well make out:
why ravelled the runes are
which were written by Guðrún;
for so seemed to me
their secret meaning
that your bane it would be if
Atle's bidding ye follow:
one rune she wanteth,
or 'tis the work of another.

Kostbera:

Hear my dreams, Högni,
hide them I will not;
some ill will befall you,
I fear me greatly.

Glaumvör:

A gallow's saw I threat'ning,
for thee to hang on,
and worms thee becrawling,
unwounded otherwise –
came the doom of all godheads;
what deem'st thou it meaneth?

Knefröður:

Atli hath sent me
his errand to ride,
on charger bit-champing,
through cheerless Myrkvíð,
to bid you, Gunnar,
that to his benches ye come,

með hjálum a ringreyfum,
að sækja heim Atla.

Atli:
Hugða eg hér í túni
teina fallna
þá er eg vildigak
vaxna láta,
rifnir með rótum,
roðnir í blóði,
bornir á bekki,
beðið mig að tyggja.

Knéfröður:
Atli mig hingað sendi
riða erindi,
mar inum málgreypa,
Myrkvið inn ókunna,
að biðja þou, Gunnar,
að ið á bekk kæmið,
með hjálum a ringreyfum,
að sækja heim Atla.

Kostbera:
Dreyndi mig, Högni,
dyljumk það eigi;
ganga mun ykkur andæris,
eða ella hræðumk.
Blæju hugða eg þina
brenna í eldi,
hryti hárlagi
hús mín í gegnum.

Glaumvör:
Dreyndi mig, Högni,
dyljumk það eigi;
ganga mun ykkur andæris,
eða ella hræðumk.
Gervan hugða eg þér gálga,
gengir þú að hanga,
æti þig ormar
yrða eg þig kvikvan,
gerðist rök ragna;
Ganga mun ykkur andæris
eða ella hræðumk.

with helmets ring-dight,
to the halls of Atli.

Atli:
Meseemed in my garth
two saplings fell,
though greatly wished I
to let them grow,
by the roots upturn,
reddened with blood;
which, borne to my bench,
thou didst bid me eat.

Knéfröður:
Atli hath sent me
his errand to ride,
on charger bit-champing,
through cheerless Myrkvið,
to bid you, Gunnar,
that to his benches ye come,
with helmets ring-dight,
to the halls of Atli.

Kostbera:
Hear my dreams, Högni,
hide them I will not:
some ill will befall you,
I fear me greatly.
Thy bedclothes saw I
burning in fire,
the high flames whelming
through our hall swept roaring.

Glaumvör:
Hear my dreams, Högni,
hide them I will not:
some ill will befall you,
I fear me greatly.
A gallow saw I threat'ning,
for thee to hang on,
and worms thee becrawling,
unwounded otherwise –
came the doom of all godheads.
Some ill will befall you,
I fear me greatly.

Kostbera:
Örn hugða eg hér inn fljúga
að endlöngu húsi,
það mun oss drjúgt deilast,
dreifði hann oss öll blóði;
hugða eg af heitum
að væri hamur Atla.

Glaumvör:
Blöðgan hugða eg mæki
borinn úr serk þinum;
ilt er svefn slíkan
að segja nauðmanni,
geir hugða eg standa
í gegnum þig miðjan
emuðu úlfar
á endum báðum.

Atli:
Svo mig nýlega
nornir vekja, –
vilsinnis spá,
vildi að eg réða, –
hugða eg þig, Guðrún
Gjúka dóttir,
læblöndnum hjör
leggja mig í gegnum.

Synir Atla:
Blót, sem vill, börnum,
bannar það manngi,
skömm mun ró reiði
ef þú reynir görva.

Kostbera:
Örn hugða eg hér inn fljúga
að endlöngu húsi,

Glaumvör:
Á hugða eg hér inn renna
að endlöngu húsi.

Atli:
Hugða eg mér af hendi
hauka fljúga.

Kostbera:
An eagle beheld I
through our hall flying –
bad tidings bodes that –
which with blood us sprinkled
in evil seeming
like Atli looked he.

Glaumvör:
A bloody sword saw I
out of the sark taken –
for a husband's hearing
unhappy dreams these.
A spear eke thought I
thrust through thy middle,
with hungry wolves howling
at haft and spearhead.

Atli:
Nightly norms me
but now awakened –
was I to make out
his evil dream –
meseemed, Guðrún
Gjúki's daughter,
that with stealthy steel
thou didst stab me through.

Atli's Sons:
To make away with us
no wight can hinder thee;
thy wrath will be sated
when 'tis wrought altogether.

Kostbera:
An eagle beheld I
through our hall flying –

Glaumvör:
A stream beheld I
through our hall flowing.

Atli:
Meseemed from my hand
two hawks did fly.

Glaumvör, Kostbera:
Konur hugðag dauðar
koma í nótt hingað
værit vart búnar
vildi þig kjósa,
byði þér bráðlega
tíð bakkja sinna;
eg kveð aflima
orðnar þér dirir.

Atli:
Lægja eg síðan,
— né sofa vildag, —
þrágjarn í kór;
það man eg görva.

Kostbera:
Sigli þér sælar,
og sigur árníð.

Glaumvör:
Veitk-at eg,
hvort verð launíð
að vilja ossum;
glæpur er gests koma.

Knefröður:
Eigi hann jötnar,
ef hann að yður lygi.

Glaumvör:
Sigli þér sælar,
og sigur árníð.

Kostbera:
Fari sem eg fyr mælig,
fæst eigi því nita.

11 Veislan

Atli:
Hugða eg hér í túni
teina fallna
þá er eg víldigak
vaxna láta,
rifnir með rótum,

Glaumvör, Kostbera:
Methought in the darkness
came dead women hitherward,
clad in weeds of mourning,
and wished to fetch thee,
beckoned and bade thee
to their benches forthwith;
I fear that the goddesses
have given thee over.

Atli:
Meseemed I lay,
nor to sleep listed,
upon my bed
I will bear it in mind.

Kostbera:
May ye sail safely
and snatch victory.

Glaumvör:
Reward ye fittingly
the feastings we gave you;
were a foul shame your coming
if befalls them ill hap.

Knefröður:
May the etins seize him
in aught who betrays you.

Glaumvör:
May ye sail safely
and snatch victory.

Kostbera:
Godspeed I wish you,
let no wight gainsay it.

11 The Feast

Atli:
Meseemed in my garden
two saplings fell,
though greatly wished I
to let them grow,
by the roots upturned,

roðnir í blóði,
bornir á bekk
beðið mig að tyggja.

Menn Atla:
Umdu ölskálir,
Atla vínhöfgar
þá er í höll saman
húnar töldust,
gumar gransíðir,
gengu inn hvorir.

Atli:
Hugða eg mér af hendi
hauka fljúga
bráðalausa
bölrauna til;
hjörta hugða eg þeirra
við hunang tuggin,
sorgmóðs sefa,
sollin blóði.

Hugða eg mér af hendi
hvelpa losna,
glaums andvana,
gylli báðir;
hold hugða eg þeirra
að hræjum orðið,
naðóigur nái
nýta eg skyldag.

12 Síðara tregrof

Guðrín:
Einstæð em eg orðin,
sem ösp í holti,
fallin að frændum
sem fura að kvisti,
vaðin að vilja
sem víður að laufi,
þá er in kvistskæða
kemur um dag varman.

Þrjá víska eg elda,
þrjá víska eg arna,

reddened with blood;
which, borne to my bench,
thou didst bid me eat.

Atli's men:
Atli's gold cups
did clink wine-filled,
when the Hunnish heroes
in the hall foregathered:
long-bearded henchmen
benchward in strode.

Atli:
Meseemed from my hand
two hawks did fly,
famished for food,
to the fateful house;
their hearts, meseemed,
with honey I ate
in sorry mood —
were they swol'n with blood.

Meseemed from my hand
two whelps I loosed;
the young yearlings
yelped bitterly;
their flesh, meseemed,
though foul become,
I was made to eat,
all unwilling.

12 Exodus

Guðrín:
On earth I am lonely
like to asp inholt
amidst foes unfriended
like fir stripped of boughs,
of gladness bereft
as the greenwood of leaves
when the waster-of-twigs
on a warm day cometh.

Three homes knew I,
three hearth fires;

var eg þrem verum
vegin að húsi;
einn var mér Sigurður
öllum betri,
er bræður mínir
að bana urðu.

Það er mér harðast
harma minna
um þann inn hvíta
hadd Svanhildar
auri troddu
und jóa fótum.

was I brought to the hall
of husbands three;
matchless 'mong men
was to me Sigurður –
he whom murdered
Högni and Gunnar.

The saddest this
of my sorrows all,
when horses' feet
the fair hair trod
on Svanhild's head,
besmirched in mire.

En sá sárastur,
er þeir Sigurð minn,
sigri ræntan.
í sæng vögu,
en sá grimmastur,
er þeir Gunnari
fránir ormar
til fjörs skriðu.
en sá hvassastur,
er til hjarta
konung öblauðan
kvíkan skáru.

But sorest this,
when my Sigurður they
did murder foully,
fey, in my bed;
but bitterest this,
when my brother Gunnar
the glittering snakes
slavered over.

But the hardest this,
when to the heart
of hardy Högni
hewed the king's men.

Caput Ensemble

Kolbeinn Bjarnason, flute
Eydis Franzdóttir, oboe
Guðni Franzson, clarinet
Brjánn Ingason, bassoon
Eiríkur Örn Pálsson, trumpet
Sigurður Þorbergsson, trombone

Steef van Oosterhout and Eggert Pálsson, percussion
Elisabet Waage, harp
Sigrún Eðvaldsdóttir and Sigurlaug Eðvaldsdóttir, violins
Guðmundur Kristmundsson, viola
Brýndis Halla Gylfadóttir and Hrafnkell Orri Egilsson, cellos
Jóhannes Georgsson, double bass

Recording data: August 1997 at Digraneskirkja, Iceland
Balance engineer/Tonmeister: Marion Schwebel
Recording equipment kindly supplied by the Icelandic Broadcasting Corporation
Producer: Hans Kipfer
Digital editing: Stephan Reh
Cover text: © Jón Hallur Stefánsson 1998
Translations: Bernard Scudder (English); Julius Wender (German); Arlette Lemieux-Chené (French)
Typesetting, lay-out: Kyllikki & Andrew Barnett, Compact Design Ltd.
Colour origination: Studio 90 Ltd., Leeds, England
BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: +46 8 544 102 30 Fax: +46 8 544 102 40
info@bis.se www.bis.se

© & © 1997 & 1998, BIS Records AB

Supported by: Nordisk Kulturfond, Icelandic Ministry of Culture, The City of Reykjavik, SPRON, Icelandair, Víðfell, STEF.

The composition of *Guðrún's 4th Song* was made possible by funds provided by NOMUS.

Guðrún's 4th Song: The Feast

Photo: © Hans Andersen